

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การนำภูมิปัญญามาพัฒนาการเรียนการสอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2” เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) มีสาระสำคัญดังนี้

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา และ 2) ศึกษาเปรียบเทียบการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนจำแนกตามระดับช่วงชั้น และระยะเวลาปฏิบัติหน้าที่การสอนของครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2

สมมติฐานการวิจัย ได้แก่ 1) ครูผู้สอนที่สอนอยู่ในระดับช่วงชั้นต่างกันมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนแตกต่างกัน และ 2) ครูผู้สอนที่มีระยะเวลาปฏิบัติหน้าที่การสอนในสถานศึกษาต่างกันมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนแตกต่างกัน

วิธีการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย หน่วยในการวิเคราะห์ ได้แก่ ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากร โดยการสุ่มอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ด้วยการจับฉลาก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequencies) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าร้อยละ (Percentage) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way Analysis of Variances : ANOVA)

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผล ได้ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 คิดเป็นร้อยละ 62.7 เขต 2 คิดเป็นร้อยละ 37.3 ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 74.1 มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 56.3 ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 88.3 มีระยะเวลาที่ปฏิบัติการสอนมากกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 58.1 และสอนระดับช่วงชั้นที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 39.4 รับผิดชอบกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คิดเป็นร้อยละ 20.8

ตอนที่ 2 การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2

ในภาพรวม พบว่า ครูผู้สอนนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนในระดับปานกลาง โดยนำมาพัฒนาการเรียนการสอนในประเด็นเกี่ยวกับการผสมผสานและบูรณาการความรู้ในระดับมากเป็นอันดับแรก ส่วนประเด็นอื่นๆ อยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ การส่งเสริมบรรยากาศการเรียนและสภาพแวดล้อม การจัดให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การจัดเนื้อหาสาระตามความสนใจ การจัดการและการประยุกต์ใช้ และการจัดการฝึกปฏิบัติจริง นอกจากนี้ยังพบว่าครูผู้สอนนำภูมิปัญญาด้านต่างๆ มาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีในระดับมาก ด้านศิลปะ ด้านคติความเชื่อ ความคิด และค่านิยม ด้านการประกอบอาชีพในท้องถิ่น และด้านเทคโนโลยีชาวบ้านในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้าน พบดังนี้

ด้านคติความเชื่อ ความคิดและค่านิยม พบว่า ครูผู้สอนนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนในระดับปานกลาง โดยนำมาพัฒนาการเรียนการสอนในประเด็นเกี่ยวกับการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนและสภาพแวดล้อมเป็นอันดับแรก และการจัดการและการประยุกต์ใช้เป็นอันดับสุดท้าย

ด้านศิลปะ พบว่า ครูผู้สอนนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนในระดับปานกลาง โดยนำมาพัฒนาการเรียนการสอนในประเด็นเกี่ยวกับการผสมผสานและบูรณาการความรู้เป็นอันดับแรก และการจัดการฝึกปฏิบัติจริงเป็นอันดับสุดท้าย

ด้านวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียม พบว่า ครูผู้สอนนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนในระดับมาก โดยนำมาพัฒนาการเรียนการสอนในประเด็นเกี่ยวกับการผสมผสานและบูรณาการความรู้เป็นอันดับแรก และการจัดการและการประยุกต์ใช้เป็นอันดับสุดท้าย

ด้านการประกอบอาชีพในท้องถิ่น พบว่า ครูผู้สอนนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนในระดับปานกลาง โดยนำมาพัฒนาการเรียนการสอนในประเด็นเกี่ยวกับการผสมผสานและบูรณาการความรู้เป็นอันดับแรก และการจัดการฝึกปฏิบัติจริงเป็นอันดับสุดท้าย

ด้านเทคโนโลยีชาวบ้าน พบว่า ครูผู้สอนนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนในระดับปานกลาง โดยนำมาพัฒนาการเรียนการสอนในประเด็นเกี่ยวกับการผสมผสานและบูรณาการความรู้เป็นอันดับแรก และการจัดเนื้อหาสาระตามความสนใจเป็นอันดับสุดท้าย

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนของครูในแต่ละระดับช่วงชั้น ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2

ในภาพรวม พบว่า ครูผู้สอนที่อยู่ในระดับช่วงชั้นต่างกัน นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ครูผู้สอนช่วงชั้นที่ 1 ต่างกันกับช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 2 ต่างกันกับช่วงชั้น 3 นอกจากนี้ ยังพบว่าครูผู้สอนในช่วงชั้นที่ 2 นำภูมิปัญญามาพัฒนาการเรียนการสอนมากกว่าครูผู้สอนในช่วงชั้นที่ 1 ครูผู้สอนในช่วงชั้นที่ 4 และครูผู้สอนในช่วงชั้นที่ 3 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ครูผู้สอนที่อยู่ในระดับช่วงชั้นต่างกันนำภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะ ด้านการประกอบอาชีพในท้องถิ่น และด้านเทคโนโลยีชาวบ้าน มาพัฒนาการเรียนการสอนแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ตอนที่ 4 การเปรียบเทียบการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนของครูที่มีระยะเวลาปฏิบัติหน้าที่การสอนต่างกัน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2

ในภาพรวม พบว่าครูผู้สอนที่มีระยะเวลาการปฏิบัติหน้าที่งานสอนต่างกันนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ครูผู้สอนที่มีระยะเวลาการปฏิบัติหน้าที่งานสอน 1-10 ปี ต่างกันกับ 11 - 20 ปี และมากกว่า 20 ปี ส่วน 11 - 20 ปี ต่างกันกับมากกว่า 20 ปี นอกจากนี้ยังครูผู้สอนที่มีระยะเวลาการปฏิบัติหน้าที่งานสอน 11 - 20 ปี นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนมากกว่าครูผู้สอนที่มีระยะเวลาการปฏิบัติหน้าที่งานสอนมากกว่า 20 ปี และครูผู้สอนที่มีระยะเวลาการปฏิบัติหน้าที่งานสอน 1 - 10 ปี เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ครูผู้สอนที่มีระยะเวลาการปฏิบัติหน้าที่งานสอนต่างกัน นำภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านคติ ความเชื่อ ความคิด ค่านิยม ด้านศิลปะ ด้านวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านการประกอบอาชีพในท้องถิ่น และด้านเทคโนโลยีชาวบ้านมาพัฒนาการเรียนการสอนแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “การนำภูมิปัญญามาพัฒนาการเรียนการสอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2” มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลข้อค้นพบที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2

1.1 ครูผู้สอนนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ไม่สอดคล้องกับจริยาพร ชัยงาม (2544 : บทคัดย่อ) เรื่องวิเคราะห์การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนของครูแกนนำ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสุรินทร์ ที่พบว่า การใช้

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนของครูแกนนำมีการปฏิบัติในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียนนั้น มีปัจจัยหลายประการที่เข้ามาเกี่ยวข้องในขั้นตอนและกระบวนการดำเนินงานดังกล่าว เช่น วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ สถานที่ บุคลากร งบประมาณมีไม่เพียงพอ และในบางครั้งครูผู้สอนเองไม่มีความรู้ความสามารถในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอน ดังนั้นจึงอาจทำให้โรงเรียนในเขตพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ประภอบ ใจมั่น (2539 : 309) และบังอร พงษ์ประยูร (2544 : 96) ที่กล่าวว่า ปัญหาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอน คือ วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการฝึกปฏิบัติงานมีไม่เพียงพอต่อความต้องการหรือจำนวนของผู้เรียน งบประมาณในการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ และค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น ค่าตอบแทนวิทยากร ค่าใช้จ่ายต่างๆ ไป การเบิกจ่ายค่าตอบแทนมีขั้นตอนยุ่งยากทำให้ล่าช้าเสียเวลา และการศึกษาของ อติศัย จันทรเจริญ (2546 : 63) ที่กล่าวว่า การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนจะมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของผู้บริหารในการกำหนดภารกิจรับผิดชอบ อีกทั้งในบางครั้งเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่มีเวลาหรือไม่มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ได้ดีพอ และสอดคล้องกับการศึกษาของ นิตยา บุตรศรี (2542 : บทคัดย่อ) ที่พบว่าปัญหาการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนต้นแบบ คือ ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

1.2 ครูผู้สอนนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนในภาพรวมในประเด็นเกี่ยวกับการผสมผสานและบูรณาการความรู้เป็นลำดับแรก และการจัดการฝึกปฏิบัติจริงเป็นลำดับสุดท้าย และเมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ส่วนใหญ่ครูผู้สอนนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนในประเด็นเกี่ยวกับการผสมผสานและบูรณาการความรู้เป็นลำดับแรก เช่นกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาในปัจจุบันได้มีการปรับให้เหมาะสมและสอดคล้องกับผู้เรียน โดยจัดให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีความหลากหลายเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ดังที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 ก : 19) กล่าวไว้ว่า กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด หมายถึง การกำหนดจุดมุ่งหมาย สาระกิจกรรม แหล่งเรียนรู้ สื่อการเรียน และการวัดประเมินผลที่มุ่งพัฒนา “คน” และ “ชีวิต” ให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้เต็มตามความสามารถ สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน กิจกรรมการเรียน ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สัมผัสและสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นเพื่อนมนุษย์ ชุมชนชาติ และเทคโนโลยี ผู้เรียนได้ค้นคว้า ทดลอง ฝึกปฏิบัติ แลกเปลี่ยนเรียนรู้จนค้นพบสาระสำคัญของบทเรียน ได้ฝึกวิธีคิด

วิเคราะห์ สร้างสรรค์จินตนาการและสามารถแสดงออกได้ชัดเจนมีเหตุผล และสอดคล้องกับ
 กรมวิชาการ (2544 : 5 - 6) ที่กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหรือการเรียนรู้ที่
 ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้สอนได้จัดหรือดำเนินการให้สอดคล้องกับ
 ผู้เรียนตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ความสามารถทางปัญญา วิธีการเรียนโดยบูรณาการ
 คุณธรรม ค่านิยมอันพึงประสงค์ ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง ได้พัฒนากระบวนการคิด
 วิเคราะห์ ศึกษา ค้นคว้า ทดลองและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามความถนัดความสนใจ ด้วย
 วิธีการ กระบวนการ และแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงทั้งในและนอก
 ห้องเรียน มีการวัดผล ประเมินผลตามสภาพจริง ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตามมาตรฐาน
 หลักสูตรที่กำหนด และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (สำนักงาน
 คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 1 - 8) ที่กำหนดให้จัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้
 พัฒนาตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ โดยจัดหลักสูตรที่สนององค์รวมของชีวิต (บูรณาการ)
 เชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียน และออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนพัฒนา โดยสนองความ
 ต้องการระหว่างบุคคลทั้งความพร้อม วิธีการเรียนรู้ และความต้องการ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการจัดการ
 เรียนการสอนเพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้นก็คือ “การผสมผสานและบูรณาการ
 ความรู้” นั่นเอง ส่วนงานที่ครูผู้สอนนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนใน
 ประเด็นเกี่ยวกับการจัดการฝึกปฏิบัติจริงเป็นลำดับสุดท้ายนั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการฝึกการ
 ปฏิบัติจริง สถานศึกษาจำเป็นต้องมีความพร้อมในหลายๆ ด้าน เช่น วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ
 เครื่องใช้ สถานที่ บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน และงบประมาณในการดำเนินการ
 สอดคล้องกับงานวิจัยของบังอร พงษ์ประยูร (2544 : 96) ที่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาทุกคน
 ประสบปัญหาด้านงบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ปัญหาด้านงบประมาณเป็น
 ปัญหาสำคัญและกระทบต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ตามนโยบายของรัฐบาลและต่อการพัฒนาการ
 เรียนการสอนของสถานศึกษา และสอดคล้องกับนิดา บุตรศรี (2542 : บทคัดย่อ) ที่ทำการวิจัย
 เรื่อง การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนต้นแบบ การพัฒนา
 หลักสูตรท้องถิ่นสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ที่พบว่าปัญหาการนำภูมิ
 ปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนต้นแบบ คือ ครูผู้สอนขาดความรู้
 ความเข้าใจเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ครูผู้สอนไม่มี
 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพ ภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีในท้องถิ่น และงานในหน้าที่มีมากไม่มีเวลาหรือไม่มีคิดที่
 จะนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ผู้รู้ที่โรงเรียนเชิญมาถ่ายทอดยังขาด
 ความรู้และทักษะในการสอน จึงเป็นอุปสรรคในการถ่ายทอดความรู้

1.3 ครูผู้สอนนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอน เรียงตามลำดับคือ ด้านวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านศิลปะ ด้านคติความเชื่อ ความคิด และค่านิยม ด้านการประกอบอาชีพในท้องถิ่น ส่วนด้านเทคโนโลยีชาวบ้าน พบว่า ครูผู้สอนนำมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนเป็นอันดับสุดท้าย สอดคล้องกับ ศิริพงษ์ นวลแก้ว (2540 : บทคัดย่อ) เรื่องการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่พบว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านที่นำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นมากที่สุดคือ กลุ่มศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมและประเพณี และสอดคล้องกับ นัทธิ พงษ์คนตรี (2544 : บทคัดย่อ) เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษา ในโรงเรียนคาทอลิกสังกัดสังฆมณฑลจันทบุรี ที่พบว่า ครูผู้สอนมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นแบบแผนของการดำเนินชีวิตที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนมากที่สุด และสอดคล้องกับ จริยาพร ชัยงาม (2544 : บทคัดย่อ) เรื่องวิเคราะห์การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนของครูแกนนำ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ ที่พบว่า การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสอนของครูแกนนำ ด้านเทคโนโลยีชาวบ้านผสานเทคโนโลยีสมัยใหม่ มีการปฏิบัติในระดับน้อยมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในปัจจุบันสถานศึกษาได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาที่ได้ระบุดมมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาไว้ในมาตรา 6 มีสาระสำคัญคือ การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมาตรา 7 ที่สาระสำคัญคือ ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ (“พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542,” 2542 : 2 – 8) นอกจากนี้เมื่อพิจารณาบริบทของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาพบว่า มีศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีที่เฟื่องฟูมายาวนาน และมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความหลากหลายในทุกสาขาวิชา และอาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ส่งเสริมให้ครูผู้สอนนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในด้านคติ ความเชื่อ ความเชื่อ ศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี และการประกอบอาชีพในท้องถิ่น โดยการเชิญเจ้าของภูมิปัญญา เช่น พระสงฆ์ ช่างฝีมือ หรือ เกษตรกร มาร่วมในการพัฒนาการเรียนการสอน รวมทั้งผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังให้การ

สนับสนุนในด้านต่างๆ เช่น การจัดบุคลากร สถานที่ งบประมาณ การจัดทำข้อมูลพื้นฐาน และติดต่อประสานงาน ส่วนด้านเทคโนโลยีชาวบ้าน ที่พบว่า ครูผู้สอนนำมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนเป็นอันดับสุดท้าย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะพื้นที่ที่โรงเรียนตั้งอยู่ส่วนมากเป็นชนบท ผู้ประกอบการเกี่ยวกับเทคโนโลยีชาวบ้านมีจำนวนไม่เพียงพอ ส่วนมากจะมีอาชีพรับจ้างทำงานในสถานประกอบการของนายจ้าง หรือทำงานของตนเอง จึงไม่มีเวลาที่จะมาเป็นวิทยากรในการเรียนการสอนของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ อังกุล สมคะเนย์ (2535 : 140) และมณฑิชา ชนะสิทธิ์ (2539 : 213) ; บังอร พงษ์ประยูร (2544 : 97) ที่พบว่า เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่มีเวลาว่างพอ เนื่องจากมีภารกิจมาก นอกจากนี้ยังอยู่ห่างไกลโรงเรียน ไม่สะดวกในการเดินทางมาปฏิบัติการสอนได้ และอาจเป็นเพราะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีนิคมอุตสาหกรรมถึง 5 แห่ง มีแรงงานในภาคอุตสาหกรรม จำนวน 425,490 คน จากประชากร ณ เดือนธันวาคม พ.ศ.2548 จำนวน 746,919 คน (สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2549 : ออนไลน์) ประกอบกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าประชาชนมักจะไปทำงานในภาคอุตสาหกรรมภายในจังหวัด จึงไม่สามารถสละเวลามาเป็นวิทยากรให้กับโรงเรียนได้ ถึงแม้ว่าจะมีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีชาวบ้านที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษก็ตาม

2. การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนของครูในแต่ละระดับช่วงชั้น และครูที่มีระยะเวลาปฏิบัติหน้าที่การสอนในโรงเรียนต่างกัน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2

2.1 ครูผู้สอนที่อยู่ในระดับช่วงชั้นต่างกันนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาจำเป็นต้องจัดให้เหมาะสมและสอดคล้องกับหลักสูตร กิจกรรม ความสนใจ ความถนัด และวัยของผู้เรียน กล่าวคือนักเรียนที่อยู่ในช่วงชั้นที่ 4 จำเป็นจะต้องเตรียมตัวสอบแข่งขันเพื่อเข้าเรียนในมหาวิทยาลัย ดังนั้นครูผู้สอนจึงอาจนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนต่างจากช่วงชั้นอื่นๆ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2544 : 1 - 8) ที่มีหลักการและแนวคิดของการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมุ่งเน้นการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ ใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียนและธรรมชาติเนื้อหาวิชา รวมทั้งส่งเสริมการจัดแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ประเมินผู้เรียนจากพัฒนาการและพฤติกรรมตามสภาพจริง ซึ่งหลายฝ่ายมีส่วนร่วมโดยมีเครื่องมือที่หลากหลายใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้โดยมีรูปแบบวิธีการและเทคนิคการจัดการเรียนการสอนหลากหลาย และเหมาะสม และสอดคล้องกับเมตตา นกเกตู (2546 : 21) ที่กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัด

การศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนอาจต้องคำนึงถึงปัจจัยของผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.2 ครูผู้สอนที่มีระยะเวลาการปฏิบัติหน้าที่งานสอนต่างกันนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีปัจจัยหลายประการที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน เช่น เพศ อายุ ประสบการณ์ ระดับการศึกษา ความรู้ความเข้าใจ ความสามารถ ทักษะคิด การฝึกอบรม แรงจูงใจ รวมไปถึงการได้รับการสนับสนุนจากองค์กร เป็นต้น ซึ่งจะพบว่าแต่ละบุคคลมีความสามารถในการปฏิบัติงานไม่เท่ากัน สอดคล้องกับ สเตียร์ และพอร์เตอร์ (Steer and Porter . 1977 : 211) ที่กล่าวว่า ตัวแปรที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน ได้แก่ ความสามารถ (Ability) การรับรู้บทบาท (Role perception) และการจูงใจ (Motivation) สิ่งเหล่านี้ทำให้ผลการปฏิบัติงานของบุคคลแตกต่างกัน และสอดคล้องกับ ชงชัย สันติวงษ์ และชัยยศ สันติวงษ์ (2535 : 54) ที่กล่าวว่า ปัจจัยด้านลักษณะส่วนบุคคลที่สำคัญ ได้แก่ อายุ เพศ ประสบการณ์ สถานภาพสมรส และระดับการศึกษานับเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของบุคคล และสอดคล้องกับ เชอร์เมอร์ฮอร์น และคณะ (Schermerhorn and other, 1991 : 104 – 108) ที่เสนอความคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานของบุคคล (Individual performance factors) ว่าประกอบด้วย 1) ลักษณะส่วนบุคคล (Individual attributes) เช่น เพศ อายุ เชื้อชาติ สถานะทางเศรษฐกิจ สังคม สถานที่อยู่อาศัย ขนาดของครอบครัว ตลอดจนสิ่งอื่นๆ ที่คล้ายคลึงกัน ความรู้ ความสามารถ (Competency characteristics) ลักษณะทางจิตวิทยา (Psychological characteristics) เช่น ทักษะคิด การรับรู้ ความต้องการ และบุคลิกภาพ 2) ความพยายามในการทำงาน (Work effort) และ 3) การสนับสนุนจากองค์กร (Organization support)

ข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง “การนำภูมิปัญญามาพัฒนาการเรียนการสอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนในระดับปานกลาง ดังนั้นผู้วิจัยเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในพื้นที่ เช่น สำนักงานประถมศึกษา ควรจัดให้มีการประชุมร่วมกันระหว่างสถานศึกษา ครูผู้สอน บุคลากรที่เป็นครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ปกครอง นักเรียน ประชาชนในพื้นที่ และนักเรียน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในแก้ไขปัญหา วางแผน และการดำเนินงาน เพื่อนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนให้มากยิ่งขึ้น

1.2 ครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนในเรื่องเกี่ยวกับการจัดการฝึกปฏิบัติจริงเป็นลำดับสุดท้าย ดังนั้นผู้วิจัยเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น กระทรวงศึกษาธิการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มูลนิธิ สมาคม บริษัท ห้างร้าน ควรสนับสนุนงบประมาณเพื่อจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ สถานที่ รวมไปถึงบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะทางให้กับสถานศึกษาในพื้นที่ของตนเอง ทั้งนี้เพราะปัจจัยดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญที่เอื้อให้สถานศึกษาและครูผู้สอนมีโอกาสนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนในเรื่องเกี่ยวกับการจัดการฝึกปฏิบัติจริงได้มากยิ่งขึ้น

1.3 ครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 นำภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเทคโนโลยีชาวบ้านมาพัฒนาการเรียนการสอนเป็นลำดับสุดท้าย ดังนั้นผู้วิจัยเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับด้านเทคโนโลยีชาวบ้าน เช่น สำนักงานเกษตร พัฒนาชุมชน ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ควรจัดให้มีการรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเทคโนโลยีชาวบ้าน เพื่อรื้อฟื้นมรดกของชาติที่เป็นความรู้ วิทยาการและเทคโนโลยี ซึ่งเกิดจากความสามารถของคนในท้องถิ่นที่ได้สร้างและสั่งสมมาเป็นระยะเวลาาน รวมทั้งอนุรักษ์ ส่งเสริม และจัดทำเอกสารเพื่อรวบรวม เผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาให้แพร่หลายต่อไป

1.4 ครูผู้สอนที่อยู่ในระดับช่วงชั้นต่างกันและครูผู้สอนที่มีระยะเวลาปฏิบัติหน้าที่การสอนในโรงเรียนต่างกัน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2 นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนแตกต่างกัน ดังนั้นผู้วิจัยเสนอให้สถานศึกษา สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2 จัดโครงการสัมมนาหรือฝึกอบรมเพื่อชี้แจงและให้ความรู้เกี่ยวกับวิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอน โดยเน้นครูที่อยู่ในระดับช่วงชั้นที่ 1 , 3 , 4 และครูผู้สอนที่มีระยะเวลาปฏิบัติหน้าที่การสอนในโรงเรียน 1 – 10 ปี และมากกว่า 20 ปี เพื่อที่ครูผู้สอนจะได้มีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาและเปรียบเทียบการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนในสถานศึกษาในต่างพื้นที่ เช่น จังหวัด เขต ภูมิภาค หรือทำการศึกษาและเปรียบเทียบในภาพรวมทั้งประเทศ เพื่อที่จะได้ทราบถึงการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนในสถานศึกษาในต่างพื้นที่

2.2 ควรมีการศึกษาตัวแปรอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์ต่อการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนา

การเรียนการสอนในสถานศึกษา หรือปัจจัยที่ส่งผลต่อการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนในสถานศึกษา เช่น ระดับการศึกษาของครูผู้สอน พื้นที่เขตการศึกษา ขนาดของโรงเรียน จำนวนนักเรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบ เป็นต้น เพื่อที่จะได้นำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนจัดการศึกษา จัดกิจกรรม และพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.3 ควรมีการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนในสถานศึกษา เพื่อที่จะได้เป็นข้อมูลหรือใช้เป็นแนวทางในแก้ไขปัญหาและการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนในสถานศึกษา

2.4 ควรมีการศึกษาการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการเรียนการสอนในสถานศึกษาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research : PAR) เพื่อที่จะได้ข้อมูลที่เป็นจริงมีความเป็นรูปธรรม อันจะนำไปสู่การพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนได้อย่างยั่งยืน